

IZVJEŠTAJ O PREGLEDU STANJA SLUČAJEVA POSMRTNIH OSTATAKA U NADLEŽNOSTI KANTONALNOG TUŽILAŠTVA SREDNJEBOŠANSKOG KANTONA

**REZULTATI PREGLEDA SLUČAJEVA SMJEŠTENIH NA GROBLJU U VISOKOM,
UKLJUČUJUĆI REZULTATE UZORKOVANJA ZA ANALIZU DNK I
PREPORUKE ZA DALJNJE AKTIVNOSTI**

Distribucija:

Ograničena

Sarajevo, 22. decembar 2016. godine

ICMP.ST.AA.826R.1.W.bcs.doc

Sadržaj

I. SAŽETAK.....	2
II. OSNOVNE INFORMACIJE.....	5
III. CILJEVI I ZADACI	6
IV. ORGANIZACIJA	6
V. PROCES.....	7
5.1. Postojeća dokumentacija o slučajevima i prikupljanje podataka	7
5.2. Metode antropološkog pregleda.....	8
5.3. Aktivnosti Faze II.....	9
VI. REZULTATI.....	9
VII. ORGANIZACIJA DALJNJIH AKTIVNOSTI.....	12
VIII. ZAKLJUČCI.....	13
IX. PREPORUKE.....	15
9.1. Daljnji rad na slučajevima u nadležnosti Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona smještenim u Gradskom groblju Visoko i Memorijalnom groblju Prahulje	15
9.2. Nastavak pregleda stanja NN slučajeva.....	16
9.3. Organizacija na državnom nivou i standardi rada	16
DODATAK 1: SLUČAJEVI PREMA KATEGORIJI STATUSA I PREPORUKE ZA DALJNI RAD.....	18
DODATAK 2: PRIJEDLOG PROCESA ZA PREGLED STANJA U OBJEKTIMA U KOJIMA SU SMJEŠTENI NN SLUČAJEVI POSMRJNIH OSTATAKA	26
DODATAK 3: SPISAK INDIKATORA STATUSA SLUČAJA.....	30

Forenzička istraga slučajeva nestalih osoba – uključujući istragu u vezi sa masovnim grobnicama i drugim nezakonitim mjestima ukopa i posmrtnim ostacima koji se u njima nalaze – provodi se u nadležnosti odgovornih domaćih institucija. ICMP je u ovom Sažetku izvještaja prikazao rezultate i zapažanja do kojih je došao u okviru tehničke podrške koju pruža pomenutim institucijama. Nadležne institucije mogu od ICMP-a tražiti dodatne informacije, koje je ICMP u mogućnosti dati. Dijelovi ovog Sažetka izvještaja ili njegovi prilozi mogu biti anonimizirani u svrhu zaštite integriteta istrage i privatnosti osoba koje se pominju.

I. SAŽETAK

1. Godine 2012. Institut za nestale osobe Bosne i Hercegovine (INO) procijenio je da se u deset mrtvačnica širom Bosne i Hercegovine nalazi 3.277 slučajeva neidentifikovanih (NN) posmrtnih ostataka za koje se smatra da su povezani sa sukobom iz 1990-ih. Pored toga, Međunarodna komisija za nestale osobe (ICMP) je popisala i smjestila nekih 4.408 NN slučajeva¹, koji se uglavnom sastoje od materijala za kosturnicu, u još dva objekta: Projekt identifikacije Podrinje u Tuzli (PIP) i Projekt identifikacije Krajina u Sanskom Mostu (KIP). Od svih ovih slučajeva, 2.567 imaju profile DNK bez podudarnosti sa približno 27.000 referentnih profila DNK od članova porodica nestalih koji predstavljaju približno 9.000 još uvijek nestalih osoba.
2. U maju 2013. godine, u skladu s preporukama Radne grupe za rješavanje NN slučajeva, Tužilaštvo BiH (TBiH) izdalo je nalog kojim se omogućava pregled stanja slučajeva u svim objektima mrtvačnica. Ciljevi pregleda stanja su bili da se napravi popis posmrtnih ostataka smještenih u ovim objektima, da se odredi status svakog slučaja, da se procijeni da li je potrebno daljnje uzorkovanje kostiju za analizu DNK, te da se Tužilaštvu BiH daju preporuke u vezi sa narednim koracima. Četiri manja objekta (u Mostaru, Nevesinju, Goraždu i Travniku) odabrana su za „pilot projekt“ pregleda stanja kako bi se odredio najučinkovitiji proces.
3. Ovaj izvještaj opisuje aktivnosti koje je poduzela Radna grupa za rješavanje NN slučajeva u Gradskom groblju u Visokom (KC Visoko) za Kantonalno tužilaštvo Srednjobosanskog kantona. Izvještaj opisuje procedure, daje sažetak rezultata, nabroja statuse slučajeva te daje preporuke za poboljšanje stanja u ovim objektima i buduće standarde rada. Ovaj izvještaj također daje preporuke za rješavanje slučajeva uključujući i potrebne dodatne aktivnosti, koje će, ukoliko se budu slijedile, vjerovatno dovesti do značajnog broja riješenih slučajeva. Isti obuhvaća sve rezultate postignute do kraja avgusta 2016. godine.
4. Na početku pregleda stanja u mrtvačnici u Visokom bilo je evidentirano 45 slučajeva u nadležnosti Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona, kao i 31 slučaj u nadležnosti istog tužilaštva, koji je ukopan u KC Visoko. Pored toga, Tužilaštvo je dostavilo listu sa dodatnih 75 slučajeva koji su smješteni u 40 vreća i Memorijalnom centru *Prahulje* u Travniku. Dostavljena je još jedna lista sa ukupno 76 slučajeva u njihovoj nadležnosti, a koji su ukopani u različitim grobljima u Kantonu. Dogovoreno je da se slučajevi iz Memorijalnog centra *Prahulje* prebace u KC Visoko u svrhu pregleda, tako da su 33 vreće za tijelo sa ukupno 64 slučaja dostavljene u Visoko na daljnji pregled. Tokom pregleda stanja u KC Visoko, izvršena je detaljna analiza i pregled ukupno 141 slučaja posmrtnih ostataka. Ustanovljeno je da vreće s posmrtnim ostacima sadrže ukupno 388 zasebnih setova skeletnih ostataka. Za ukupno 20 slučajeva ustanovljeno je da prethodno nije izvršeno uzorkovanje za analizu DNK.
5. Antropolozi su uzeli 65 novih koštanih uzoraka za analizu DNK tokom pregleda (aktivnosti Faze I i Faze II) i uspješno je izolovano 46 profila DNK; 18 imaju pozitivna podudaranja sa referentnim uzorcima krvi, a 28 imaju profile ali se ne podudaraju sa referentnim uzorcima krvi. Jedan uzorak za analizu DNK je uzet kao rezerva i nije obrađen. Pozitivna podudaranja su osigurala dva nova identiteta kao direktan rezultat pregleda NN slučajeva.
6. Urađene su 23 reasocijacije tokom Faze I na osnovu rezultata analize DNK uzetih uzoraka dobijenih prije pregleda, a još 16 reasocijacija je urađeno tokom Faze II ovog projekta na osnovu novih rezultata DNK dobijenih analizom uzoraka uzetih tokom pregleda stanja. U vrijeme pisanja

¹ Od 2014. godine, velika većina od 4.408 NN slučajeva u PIP-ovoj mrtvačnici (3.200 slučajeva) i KIP-ovoj mrtvačnici (33 slučaja) predstavlja materijal za kosturnicu koji nije moguće povezati s identifikovanim slučajevima i koji je potrebno trajno smjestiti ili odložiti prema dogovoru.

ovog izvještaja preostaje devet uzoraka za analizu DNK, izolovanih iz šest slučajeva za koje se čekaju rezultati provjere podudaranja DNK i za koje će potencijalno biti potrebne daljnje reasocijacije.

7. Nakon okončanja Faze I i Faze II pregleda stanja, za ukupno devet slučajeva je utvrđeno da u cjelosti predstavljaju materijal za kosturnicu. U trenutku pisanja ovog izvještaja utvrđeno je da dva dodatna slučaja sadrže samo materijal za kosturnicu, jer su osobe identifikovane u ta dva slučaja ukopane. Jedan slučaj nije imao prisutnih ljudskih posmrtnih ostataka u vrijeme pregleda stanja, dok će nakon Faze 1 ovog pregleda u jednom slučaju ostati samo artefakti.²
8. Tokom Faze I, za 36 slučajeva je procijenjeno da vjerovatno ne potiču iz perioda/događaja od interesa. Za 15 od ovih slučajeva je utvrđeno da sadrže samo skeletni materijal naznačen kao materijal za kosturnicu, dok 21 slučaj ima generirane profile DNK bez podudaranja sa referentnim uzorcima krvi. Svi slučajevi koji predstavljaju materijal za kosturnicu, slučajevi u kojima nema ljudskih posmrtnih ostataka i slučajevi koji vjerovatno ne potiču iz perioda/događaja od interesa mogu biti zaključeni kao NN slučajevi na temelju instrukcija Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona.
9. Za 80 slučajeva je ustanovljeno (ne uključujući gore pomenute slučajeve koji vjerovatno ne potiču iz perioda/događaja od interesa) da imaju profile DNK ali nemaju podudaranja sa referentnim profilima DNK i vjerovatno potiču iz perioda/događaja od interesa. Ukupno 74 slučaja sadrže samo skeletne elemente bez podudaranja (sa ili bez prisutnog materijala kosturnicu) dok se u šest nalaze skeletni elementi sa izolovanim profilima DNK koji imaju podudaranje sa referentnim krvnim uzorcima. Ove slučajeve bi moguće bilo riješiti samo ukoliko bi se poduzeo daljnji istražni rad kako bi se utvrdilo zašto nema podudaranja; ukoliko su slučajevi povezani sa periodom/događajem od interesa, da li se mogu povezati sa pogrešnim identifikacijama ili da li postoji potencijal da se prikupi još relevantnih referentnih uzoraka krvi.
10. Do kraja avgusta 2016. godine zaključena su dva slučaja (reasocirani i/ili ukopani) tokom aktivnosti u okviru Faza 1 i 2. Uz daljnji rad i dogovor, moguće je riješiti 61 dodatni slučaj (16 iz *Prahulja* i 45 iz grupe slučajeva koji su smješteni u KC Visoko) u kratkom periodu i ukloniti ih sa spiskova NN slučajeva. Detalji o rezultatima prema statusu slučaja su navedeni u tabelama Dodatka ovog izvještaja u tekstu ispod.
11. Evidentirani su organizacija, upravljanje i uslovi smještaja slučajeva posmrtnih ostataka u mrtvačnici KC Visoko. Zabilježeni su problemi u mrtvačnici u Visokom, koji se uglavnom odnose na razdvajanje jednog slučaja u nekoliko vreća za tijelo ili spajanje više slučajeva u jednu vreću i neadekvatan prostor za čuvanje. Date su i preporuke za unapređenje zatečenog stanja. Potrebne su standardne procedure za konzistentno i dobro organizovano katalogiziranje i dokumentiranje slučajeva, kao i kako izbjeći zamjenu i odlaganje slučajeva ili dijelova slučajeva na pogrešna mjesta usljed prethodno pomenutog razdvajanja. Za slučajeve je potrebno trajno i fokusirano vođenje u okviru poduzimanja narednih koraka i nastavka aktivnosti.
12. U ovom izvještaju preporučuje se uvođenje jedinstvenih standarda na državnom nivou za organiziranje objekata, procedure pregleda, dokumentiranje i evidentiranje i upravljanje podacima kako bi se osiguralo učinkovito upravljanje, praćenje i rješavanje svih slučajeva u Bosni i Hercegovini (BiH). Svi objekti se trebaju organizirati i održavati na isti način, u okviru kadrovski

² Predmet trenutno sadrži samo lične predmete, jer je jedini skeletni element koji je bio prisutan u ovom slučaju u potpunosti uništen u procesu ekstrahovanja DNK. Iako je došlo do podudaranja DNK sa prethodno identifikovanom osobom čiji su posmrtni ostaci ukopani, u ovom slučaju nema prisutnih skeletnih elemenata koji mogu ili bi trebali biti reasocirani.

adekvatno popunjenog i finansiranog sistema. U suprotnom, postojeći uvjeti mogu negativno utjecati na proces rješavanja slučajeva nakon revizije NN slučajeva, i problemi koji se mogu izbjeći će se nastaviti ili razviti. Preporuka je da se predložene izmjene realiziraju što je prije moguće u konsultacijama sa TBiH, Radnom grupom za NN slučajeve i porodicama nestalih osoba.

II. OSNOVNE INFORMACIJE

13. U nastojanju da riješi NN slučajeve posmrtnih ostataka smještene u mrtvačnicama u BiH, ICMP i relevantni domaći organi dogovorili su osnivanje Radne grupe za rješavanje NN slučajeva sa ciljem pregleda stanja slučajeva posmrtnih ostataka ekshumiranih u poratnom periodu koji se još uvijek čuvaju u mrtvačnicama. Prema podacima koje je INO dostavio ICMP-u u novembru 2012. godine, 3.277 NN slučajeva posmrtnih ostataka čuva se u deset mrtvačnica u BiH, pored PIP-a i KIP-a. U ta dva objekta Međunarodna komisija za nestale osobe (ICMP) je 2012. godine popisala 4.408 NN slučajeva koji se uglavnom sastoje od materijala za kosturnicu koji se ne može podudariti sa bilo kojom osobom. Od svih slučajeva koji se čuvaju u BiH u 12 objekata, 2.567 imaju profil DNK ali nemaju podudarnost sa 9.000 jedinstvenih profila DNK generiranih iz referentnih uzoraka krvi koje su dali srodnici osoba koje su prijavljene kao nestale u posljednjem sukobu.
14. Razmjenom dopisa između TBiH i ICMP-a utvrđen je obim aktivnosti i zahtjevi za rad na pregledu stanja NN slučajeva u 12 objekata u BiH. Tokom mjeseca maja 2013. godine, Tužilaštvo BiH je prosljedilo instrukcije za pregled NN slučajeva u svim objektima. Rad je započeo u četiri objekta u kojima je smješten manji broj neidentifikovanih slučajeva posmrtnih ostataka (Mostar, Nevesinje, Goražde i Travnik) kao pilot projekt kako bi se stekao uvid u to kako poduzeti obimniji pregled. Pregled stanja slučajeva je naknadno nastavljen u preostalim objektima.
15. U procesu pregleda stanja učestvuju tužilaštva u čijim se nadležnostima slučajevi nalaze, nadležni područni uredi INO-a, kriminalistički tehničari lokalnih policijskih organa, patolozi koji se imenuju na osnovu sudskog naloga, Operativni tim za traženje nestalih osoba RS, Republički centar za istraživanje rata, ratnih zločina i traženje nestalih lica RS, zaposleni u preduzećima u kojima se čuvaju slučajevi posmrtnih ostataka, tim ICMP-ovih antropologa i drugi relevantni akteri prema odluci tužilaštava. TBiH je naložilo nadležnim kantonalnim tužilaštvima da počnu s pripremanjima za pregled stanja te da prikupe i razvrstaju podatke o slučajevima i potrebnu dokumentaciju.
16. Strategiju i proces pregleda stanja razvio je ICMP oslanjajući se na iskustvo sa pregledanim slučajevima u mrtvačnicama PIP-a i KIP-a i predviđajući niz identifikovanih problema sa slučajevima koji se mogu desiti u svim mrtvačnicama. Analiza slučajeva koji se čuvaju u KIP-u i PIP-u ukazuje na to da će ukupan broj setova posmrtnih ostataka smještenih u mrtvačnicama biti potcijenjen zbog činjenice da će brojne vreće sa posmrtnim ostacima sadržati više od jednog slučaja posmrtnih ostataka. Također je moguće da slučajevi identifikovani kao osobe mogu sadržavati nepovezane skeletne elemente, usljed pogrešne reasocijacije sa ovim osobama. Za većinu slučajeva koji su ponovno pregledani u KIP-u i PIP-u je ustanovljeno da su rješivi nakon što im se odredi status i nakon što se poduzmu daljnje aktivnosti na istrazi i pregledu.
17. Broj prijavljenih slučajeva u nadležnosti Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona iz Travnika u mrtvačnici u Visokom je 43 slučaja u prostoru za čuvanje slučajeva i 31 slučaj ukopan na sudskoj parceli KC Visoko. Pored toga, Tužilaštvo je osiguralo i listu sa 75 slučajeva koji su smješteni u 40 vreća i nalaze se u Memorijalnom groblju *Prahulje* u Travniku. Tužilaštvo je obavijestilo ICMP o dodatnih 76 slučajeva u njihovoj nadležnosti koji su ukopani na pet različitih grobalja.

III. CILJEVI I ZADACI

18. Ciljevi pregleda stanja NN slučajeva i pregleda stanja slučajeva u nadležnosti Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona smještenih u KC Visoko bili su sljedeći:

- provesti procedure za uspješno rješavanje NN slučajeva;
- odrediti realan vremenski rok i resurse potrebne za popis, pregled stanja i rješavanje NN slučajeva;
- odrediti status svakog neidentifikovanog slučaja;
- dati preporuke u pogledu onoga što je potrebno uraditi za rješavanje svakog slučaja;
- dati preporuke za organizaciju i upravljanje slučajevima kako bi se omogućilo njihovo rješavanje;
- dati preporuke za uspostavu sistema organizovanja i upravljanja svim NN posmrtnim ostacima na državnom nivou;
- procijeniti rezultate preporuka za slučajeve tokom vremena kako bi se sagledala učinkovitost sistema pregleda te nadgledalo rješavanje slučajeva.

19. Zadaci u okviru pregleda stanja u objektu su bili sljedeći:

- prikupiti, urediti i procijeniti postojeću dokumentaciju o slučajevima;
- izvršiti procjenu dokumenata i procedura te dati preporuke kako bi se domaćim organima pomoglo da poboljšaju evidentiranje i praćenje slučajeva;
- poduzeti antropološki pregled/ponovni pregled smještenih slučajeva;
- pregledati i uporediti sve informacije o slučajevima kako bi se odredio njihov status;
- procijeniti način organizacije, smještanja i upravljanja slučajevima;
- uzeti uzorke iz posmrtnih ostataka gdje je to potrebno;
- procijeniti smještanje, organizaciju i upravljanje slučajevima.

IV. ORGANIZACIJA

20. Za pregled stanja je dostavljen spisak NN slučajeva u nadležnosti Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona smještenih u KC Visoko i fizički je provjeren sa slučajevima prisutnim u ovom objektu. Pored toga, Tužilaštvo je dostavilo spisak na kome se nalazi 40 vreća za tijelo sa 75 slučajeva u njihovoj nadležnosti smještenih u Memorijalnom centru *Prahulje* u Travniku, koje su također provjerene nakon njihovog prebacivanja u KC Visoko. Svi pregledani slučajevi su upisani i nabrojani u tabelama (*spreadsheets*). Te tabele su korištene u svrhu provjere i razmjene relevantnih informacija o koštanim uzorcima i rezultatima analize DNK sa odjelima ICMP-a koji se bave analizom DNK. Napravljen je radni prostor kako bi patolog i antropolozi mogli pregledati i dokumentovati slučajeve.

21. Dogovoreno je da će ICMP napraviti spiskove za slučajeve uzoraka kostiju i njihov status prije antropološkog pregleda, jer je ova informacija odigrala značajnu ulogu u donošenju zaključaka u pogledu cjelokupnog statusa slučaja. Direktna komunikacija između ICMP-ovog tima za DNK poređenja i podudaranja i Radne grupe za NN slučajeve je također omogućila rješavanje konkretnih pitanja vezanih za problematične slučajeve tokom pregleda.

22. Pregledom su upoređeni slučajevi sa dostupnom dokumentacijom o slučaju i informacijama i svi nalazi su sažeto prikazani na jednostavnom obrascu na dvije stranice. Radi se o standardiziranom dokumentu – sažetku za svaki slučaj na osnovu kojeg se odluka o statusu i preporuke mogu usaglasiti od strane Radne grupe za NN slučajeve (uključujući tužioce, INO, patologe i ICMP). U

obrascu su evidentirani podaci o iskopavanju, poznati uzorci za analizu DNK i rezultati, antropološki podaci, relevantni dokazi i predmeti, i detalji o prethodnim pregledima.

23. Informacije i podaci o pregledanim slučajevima uneseni su u bazu podataka kako bi se nalazima moglo lakše upravljati te ih jednostavnije analizirati i ažurirati.
24. Većina vreća sa posmrtnim ostacima se računala kao jedan slučaj. Izuzetak su bile vreće koje su imale istu oznaku slučaja; ove vreće su spojene u jednu vreću sa posmrtnim ostacima, nakon konsultacija i dogovora sa patologom. Pored toga, dijelovi jednog slučaja su u nekoliko navrata pronađeni u više vreća s posmrtnim ostacima koje su potom spojene. Isto tako, unutar jedne vreće s posmrtnim ostacima moglo se naći nekoliko slučajeva posmrtnih ostataka koji su potom razdvojeni i stavljeni u odvojene pojedinačne vreće, gdje je to bilo prikladno.

V. PROCES

25. Pregled stanja slučajeva u nadležnosti Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona, koji se odnose na ekshumirane, ali još uvijek neidentifikovane posmrtno ostatke nestalih osoba koje su nestale u periodu od 1992. do 1995. godine, smještene u mrtvačnici KC Visoko i Memorijalnog groblja *Prahulje* započeo je 8. juna 2015. godine nakon sastanka koji je održan 22. maja iste godine. Sastanku su prisustvovali članovi uprave mrtvačnice u Visokom, tužilac KT Srednjobosanskog kantona, predstavnici INO-a, policije iz Travnika, Centra za istraživanje rata i ratnih zločina iz Republike Srpske (gospodin Krčmar), zaposlenici ICMP-a i nadležna specijalistkinja sudske medicine, dr. Sabiha Brkić-Silajdžić, a razgovaralo se o pregledu NN slučajeva.
26. Pregled stanja svih slučajeva u nadležnosti kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona završen je 7. jula 2016. godine. Sve potrebne reasocijacije i rad na slučajevima odvijali su se paralelno sa pregledom; do 31. avgusta 2015. godine ukupan broj pregledanih slučajeva bio je 141.
27. Slučajevi su grupisani i pregledani u grupama, na osnovu trenutnog mjesta čuvanja: slučajevi koji se nalaze u KC Visoko i slučajevi iz Memorijalnog groblja *Prahulje*.
28. Antropološki tim ICMP-a ponovno je pregledao ove slučajeve, evidentirao sadržaj vreća sa posmrtnim ostacima, postavio posmrtno ostatke na stolove i dokumentovao antropološke nalaze. Evidentiran je status svakog slučaja, zajedno sa preporukama za daljnji rad. Pregledani slučajevi su ostavljeni na stolovima, kako bi kriminalistički tehničari mogli dokumentirati slučajeve po potrebi, a uglavnom u slučajevima reasocijacija ili dodatnog uzorkovanja za potrebe analize DNK.

5.1. Postojeća dokumentacija o slučajevima i prikupljanje podataka

29. Dokumentacija u vezi sa slučajevima dostavljena je timu za rješavanje NN slučajeva prije procesa pregleda, a radilo se o izvještajima sa ekshumacije, izvještajima sa re-ekshumacije, obdukcijским izvještajima i informacijama o prethodnim identifikacijama, ako su bili dostupni.
30. Informacija o slučajevima je unesena u *Obrazac za pregled NN slučajeva*. Uneseni su dodatni antropološki podaci u standardne obrasce koje ICMP koristi za antropološki pregled: ICMP-ov *obrazac za tijelo* i ICMP-ov *obrazac za izmiješane kosti*.

31. Obrasci i kompletna relevantna dokumentacija o slučajevima su elektronski skenirani kako bi se napravio digitalni arhiv. Svi prikupljeni podaci su spremni i dostupni da se dostave tužiocu kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona u Travniku i ostalim članovima Radne grupe za NN slučajeve koje je odredilo KT.

5.2. Metode antropološkog pregleda

32. Svaki pojedinačni slučaj pregledan je prema standardnim metodama obdukcijских i antropoloških pregleda posmrtnih ostataka. Tamo gdje su zasebni setovi posmrtnih ostataka prepoznati unutar svakog pojedinačnog slučaja, pojedinačni setovi posmrtnih ostataka (kosti ili dijelovi tijela) su zasebno upakovani unutar vreća sa posmrtnim ostacima u manje plastične vreće sa relevantnim oznakama uzorka za analizu DNK, koje su ispisane neizbrisivim natpisima na metalnim pločicama.

33. Antropološki tim ICMP-a je ponovno pregledao ove slučajeve, evidentirao sadržaj vreća sa posmrtnim ostacima, postavio posmrtnu ostatku na stolove i evidentirao antropološke nalaze. Evidentiran je status svakog slučaja, zajedno sa preporukama za daljnji rad. Pregledane slučajeve je periodično pregledao patolog, samo u slučaju uočenih ozbiljnih odstupanja između prvobitnog obdukcijского izvještaja i zapažanja za vrijeme pregleda NN slučajeva.

34. Uzorci kostiju ili zuba uzeti su za analizu DNK sa prethodno neuzorkovanih slučajeva i iz setova posmrtnih ostataka za koje je Radna grupa za NN slučajeve procijenila da ih je potrebno uzorkovati. Općenito, ovo su bili setovi posmrtnih ostataka unutar slučajeva koje nije bilo moguće povezati sa bilo kojim drugim posmrtnim ostacima. Cjelokupan proces uzorkovanja za analizu DNK odvijao se u skladu sa procesom opisanim u *Standardnim operativnim procedurama za uzimanje uzoraka kostiju i zuba iz ljudskih posmrtnih ostataka u svrhu testiranja DNK u ICMP-u (ICMP.SOP.AA.136.2.doc)*. Uzorke za analizu DNK je uzeo antropološki tim, prema dogovoru sa patologom, koji je također uzeo dodatne uzorke. Uzorkovanje je dokumentirano od strane učesnika Radne grupe za NN slučajeve i uzorci su prosljeđeni na testiranje u laboratorij za analizu DNK uz korištenje standardnih ICMP-ovih primopredajnih obrazaca-zahtjeva za analizu DNK.

35. Mjere kontrole kvaliteta provedene su i slijeđene tokom čitavog procesa a cjelokupan rad na antropološkom pregledu je provjeravao i pratio ICMP-ov voditelj mrtvačnice i stariji osteolog, a nalazi su usaglašeni sa patologom.

36. Uzorkovanje za potrebe analize DNK i slučajevi nakon reasocijacije su fotografisani i evidentirani od strane nadležnih kriminalističkih tehničara.

37. Određen je status svakog slučaja i date su preporuke u kojima su opisani potrebni daljnji koraci koji mogu voditi ka konačnom rješavanju slučajeva.

38. Praćeno je i dokumentovano nekoliko kategorija izvještajnih podataka o slučajevima u cilju izvješćivanja o nalazima pregleda stanja, kao što je ukupan broj pregledanih slučajeva i ukupan broj uzoraka uzetih za analizu DNK. Rezultati su sumirani u dopisu upućenom kantonalnom tužilaštvu Srednjobosanskog kantonu kojem se daje kratak pregled kako napretka tako i učinka pregleda stanja u objektu tokom određenog vremenskog perioda.

5.3. Aktivnosti Faze II

39. Nakon dostavljanja rezultata analize DNK i na osnovu rezultata aktivnosti iz Faze I, poduzet je daljnji rad u okviru usaglašenog procesa (vidjeti Dodatak 2) kako bi se moglo procijeniti i razraditi šta je potrebno uraditi za zaključivanje ili ažuriranje statusa svakog pojedinačnog slučaja. Ovo je zahtijevalo ponovni pregled slučajeva, uz korištenje podataka o DNK, obrazaca za pregled slučaja, podataka antropološkog pregleda, zabilježski sa autopsije i dodatnih istražnih informacija.
40. Ovaj rad je rezultirao potrebom da se izvrši reasocijacija slučajeva ili dijelova slučajeva, odvajanje slučajeva i isključivanje slučajeva iz daljnje istrage. Određeni slučajevi će ostati otvoreni ali sa preporukama za daljnje aktivnosti. Ove kategorije slučajeva se razmatraju u tekstu koji slijedi.

VI. REZULTATI

41. Zaposlenici KC Visoko prijavili su 43 slučaja u nadležnosti Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona u Travniku, kao i 31 ukopani slučaj u nadležnosti istog Tužilaštva. Tužilaštvo je, pored toga, dostavilo spisak od 75 slučajeva smještenih u 40 vreća koje su se nalazile u Memorijalnom centru *Prahulje* u Travniku. Dogovoreno je da se slučajevi iz *Prahulja* prebace u KC Visoko gdje će biti obavljen pregled. Konačni broj pregledanih slučajeva je bio 141, od čega je 77 slučajeva smještenih ili ukopanih u KC Visoko, od čega su 64 dostavljena iz Memorijalnog centra *Prahulje*. Ustanovljeno je da vreće sa posmrtnim ostacima sadrže sljedeće:
 - 388 zasebnih setova skeletnih ostataka; neki slučajevi su sadržavali posmrtne ostatke više osoba;
 - 20 slučajeva koji očigledno nisu bili prethodno uzorkovani za analizu DNK.
42. Uzeto je 65 novih uzoraka za analizu DNK tokom aktivnosti Faze I i Faze II. Kao rezultat analize DNK na uzorcima uzetim tokom pregleda stanja od strane Radne grupe za NN slučajeve, uspješno je izolovano 46 profila DNK; 18 imaju pozitivna podudaranja sa referentnim uzorcima krvi, a 16 od ovih profila imaju podudarnost sa osobama prethodno identifikovanim putem analize DNK.
43. Iz 28 uzoraka (43,07%) izolovan je profil DNK, ali nije pronađena podudarnost sa referentnim uzorcima krvi. Razlog je to što ovi posmrtni ostaci nisu povezani sa sukobom iz 1990-ih, živi srodnici nisu dali referentni uzorak krvi ili nisu pronađeni živi srodnici koji bi mogli donirati referentni uzorak.
44. Ekstrakcija DNK iz 19 koštanih uzoraka uzetih iz slučajeva nije bila uspješna. Ovi slučajevi su ponovno pregledani od strane tima za NN slučajeve i ponovno uzorkovani gdje je to bilo moguće.
45. Na datum pisanja ovog dokumenta, devet je uzoraka DNK izolovanih iz šest slučajeva za koje se čekaju rezultati analize DNK. Ovisno o tim rezultatima može biti potreban daljnji rad na relevantnim slučajevima, što će biti konstatovano u evidencijama slučajeva. Jedan uzorak nije obrađen jer se radi o rezervnom uzorku.
46. Uzorkovanjem DNK izvršenim tokom pregleda NN slučajeva, dobijena su ukupno dva nova identiteta. Pored toga, generirana su dva nova jedinstvena profila za koje nije pronađeno podudaranje sa referentnim uzorcima krvi, dok se rezultati analize DNK koji se odnose na jedan dodatni identitet trenutno provjeravaju.

47. Uz dostupne informacije i dobijene rezultate DNK, potrebne su mjere daljnjeg pregleda. Ovaj rad se sastoji od ponovnog antropološkog pregleda slučajeva i pregleda evidencije o slučajevima, dodatne procjene istražnih informacija kao i fizičkih reasocijacija unutar slučaja i između slučajeva na temelju rezultata analize DNK. Rezultati iz izvještaja o DNK koji su se koristili su bili rezultati kako iz izvještaja izdatih u godinama prije revizije NN slučajeva, tako i izvještaja o uzorcima uzetim tokom revizije NN slučajeva. Situacija na kraju mjeseca avgusta 2016. godine je sljedeća:

- Izvršene su 23 reasocijacije između slučajeva temeljem evidencije o slučajevima dostupne tokom pregleda Faze I;
- Izvršeno je 16 reasocijacija kao dio rada na NN slučajevima Faze II kada su rezultati analize DNK proslijeđeni;
- Uzorci za analizu DNK koji se odnose na sedam osoba unutar pet slučajeva zahtijevaju reasocijacije sa osobama prethodno identifikovanim metodom analize DNK i ukopanim osobama. Njih je tek potrebno izvršiti u okviru aktivnosti Faze III. Ukoliko su podaci o slučajevima za već identifikovane i ukopane osobe tačne, onda je potrebno obavijestiti porodice ovih osoba kako bi se definirali naredni koraci koji mogu podrazumijevati i neophodne sudske naloge. Nakon reasocijacija tri slučaja će ostati aktivna jer sadrže skeletne elemente sa profilima za koje nije pronađena podudarnost, jedan slučaj će sadržavati samo materijal za kosturnicu, a jedan već sadrži samo artefakte, jer je jedini skeletni element prisutan u slučaju uništen u procesu ekstrahovanja DNK;
- Uzorci za analizu DNK koji se odnose na četiri osobe unutar dva slučaja zahtijevaju reasocijacije sa uzorcima DNK koji nisu mogli biti locirani. Nadležno tužilaštvo će definirati naredne korake koji mogu podrazumijevati neophodne sudske naloge. Po okončanju svih aktivnosti iz Faze III, jedan od ovih slučajeva će sadržavati samo materijal za kosturnicu, dok će jedan zadržati status aktivnog slučaja jer sadrži skeletne elemente za koje nije pronađena podudarnost DNK;
- Jedan slučaj, prvobitno prijavljen u nadležnosti Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona i ukopan na Gradskom groblju u Visokom nije ponovno ekshumiran. Tužilaštvo je izjavilo da je nadležnost za ovaj slučaj prebačena na TBiH. U trenutku pisanja ovog izvještaja niti jedan slučaj sa drugih grobalja nije reekshumiran.

48. Reasocijacije sa ukopanim slučajevima zahtijevaju ponovne ekshumacije. Ponovno ekshumirani slučajevi se moraju ponovno pregledati, i vjerovatno će zahtijevati uzorkovanje DNK ukoliko se ustanovi da su prisutni pogrešno povezani dijelovi tijela.

49. Pregledanim slučajevima je dodijeljen status slučaja u kojem su naznačene daljnje aktivnosti potrebne za rješavanje slučajeva. Na kraju mjeseca avgusta 2016. godine bilo je:

- 25 slučajeva sa generiranim izvještajima o podudaranju DNK za 25 osoba gdje bi konačne identifikacije trebale biti moguće, nakon čega će osam slučajeva biti konačno zaključeno. Skeletni elementi određeni kao materijal za kosturnicu će ostati u tri slučaja, a četiri slučaja će ostati aktivni jer također sadrže skeletne elemente sa profilom DNK bez podudarnosti. Kako je prethodno pomenuto, jedan slučaj ima podudaranje DNK sa referentnim uzorcima prethodno identifikovane i ukopane osobe, ali u mrtvačnici nije bilo prisutnog skeletnog materijala, te slučaj sadrži samo lične predmete;

- utvrđeno je da je za jedan od gore navedenih slučajeva potrebna reekshumacija NN osobe koja je pogrešno identifikovana klasičnom metodom identifikacije. Nakon ukopa posmrtnih ostataka ove osobe, slučaj će ostati aktivan jer sadrži i skeletne ostatke za čiji profil DNK nije pronađena podudarnost, kao i materijal za kosturnicu.
- za jedan slučaj za koji je navedeno da sadrži posmrtnne ostatke ustanovljeno je da zapravo ne sadrži posmrtnne ostatke i da se može zaključiti na osnovu instrukcija Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona;
- za 11 slučajeva je ustanovljeno da u cjelosti predstavljaju materijal za kosturnicu; dva od ovih slučajeva su definirani kao materijal za kosturnicu nakon konačnih identifikacija, reasocijacija i/ili ukopa skeletnih ostataka prisutnih u ovim slučajevima, koje su izvršene tokom aktivnosti Faza I i II. Kao posljedica procesa identifikacije tokom godina, došlo je do akumuliranja fragmentiranog skeletnog materijala koji se svrstava u kategoriju "materijal za kosturnicu" usljed nemogućnosti da se ovaj materijal antropološki poveže sa slučajevima ili osobama ili nemogućnosti daljnje analize DNK. Rješavanje ili dugoročno smještanje/ukop ovih slučajeva potrebno je temeljiti na instrukcijama tužioca nakon odgovarajuće komunikacije sa ostalim akterima, uključujući i porodice. Kada se preduzmu ponovne ekshumacije u cilju reasocijacije posmrtnih ostataka, potrebno je izvršiti provjere kako bi se odredilo da li su neki ostaci povezani sa materijalom za kosturnicu. Potrebno je odrediti da li se materijal nekog slučaja može izdvojiti iz kategorije materijala za kosturnicu i reasocirati sa ovim ponovno ekshumiranim slučajevima.

50. Uz daljnje aktivnosti i dogovor, dodatnih 59 slučajeva može biti riješen u kratkoročnom periodu te uklonjen sa listi NN slučajeva. Detaljni rezultati su navedeni u tabelama u Dodatku 1 u tekstu koji slijedi.

51. Preostali pregledani NN slučajevi sačinjeni su od:

- 36 slučajeva, vjerovatno slučajeva koji ne potiču iz perioda/događaja od interesa („historijski“), odnosno koji vjerovatno nisu povezani sa sukobom. Nema podudaranja sa referentnim uzorcima krvi za 21 od ovih slučajeva za koje su izolovani profili DNK, a dostupna evidencija ukazuje na porijeklo koje nije povezano sa sukobom. Potrebno je donijeti odluke u vezi sa mehanizmima za zaključivanje slučajeva koji nisu povezani sa sukobom, uključujući daljnju analizu i istrage tamo gdje je potrebno;
- 80 slučajeva koji, kako ukazuje evidencija, potiču iz perioda/događaja od interesa i sastoje se od ili sadrže posmrtnne ostatke sa izolovanim profilima DNK, ali bez podudaranja sa referentnim uzorcima. 74 od ovih slučajeva imaju izolovane profile DNK, ali bez podudarnosti, a u šest slučajeva će ostati profili bez podudaranja nakon reasocijacije dodatnih skeletnih setova unutar ovih slučajeva koji imaju generirani profil DNK sa povezanim i već identifikovanim slučajevima ili već ukopanim slučajevima.

52. Neki od ovih slučajeva su složeni i uključuju setove posmrtnih ostataka sa profilima za koje je pronađena podudarnost, kao i setove posmrtnih ostataka sa profilima bez podudaranja, usljed čega imaju višestruke statusne unutar jednog slučaja. Neki slučajevi sadrže više setova skeletnih elemenata sa više od jednog profila DNK, a mogu sadržavati i materijal za kosturnicu. Potrebno je diskutovati i dogovoriti neophodne daljnje korake i aktivnosti kako bi se definirao način organizacije i rješenje za ove slučajeve uključujući i definiranje daljnjih analiza i istraga.

53. Slučajevi su sažeto prikazani u Dodatku 1 na osnovu statusa, zajedno sa preporukama za daljnji rad i rješavanje slučajeva.
54. Potrebno je riješiti odstupanja između spiska popisanih slučajeva koji su osigurali zaposleni u objektu na početku pregleda i slučajeva pronađenih tokom pregleda. Tačan spisak slučajeva posmrtnih ostataka u KC Visoko, zajedno sa informacijama o trenutnoj lokaciji smještaja, dostavljen je zaposlenima u ovom objektu nakon okončanja pregleda kako bi se omogućilo preuzimanje odgovornosti i donošenje odluka o upravljanju slučajevima. Kantonalno tužilaštvo Srednjobosanskog kantona bi trebalo osigurati da se isti standardi čuvanja slučajeva primjenjuju i u Memorijalnom groblju Prahulje.
55. Svi slučajevi su zvanično smješteni, a svi podaci koji su uneseni u bazu podataka i evidenciju slučajeva digitalizovani i kopirani, kako bi se nalazima moglo lakše upravljati, analizirati i ažurirati.

VII. ORGANIZACIJA DALJNJIH AKTIVNOSTI

56. Preporuka je da se nastave provoditi standardni procesi za smještanje, dokumentovanje, organizaciju slučajeva i objekata kako bi se osiguralo učinkovito kontinuirano upravljanje slučajevima, te da bilo kakva reorganizacija uključi i one slučajeve koji nisu navedeni kao NN slučajevi.
57. Detalji o slučajevima u okviru svake kategorije statusa su Radnoj grupi za NN slučajeve dostupni preko ICMP-ovih baza podataka i evidencija o NN slučajevima koje su nastale tokom pregleda stanja. Kopije evidencije i tabele sa podacima će biti dostavljeni Kantonalnom tužilaštvu Srednjobosanskog kantona, INO-u i nadležnom specijalisti sudske medicine. Preporuka je da se održi zvanični sastanak Radne grupe za NN slučajeve kako bi se razgovaralo o rezultatima rada ostvarenim do sada i preporukama u ovom izvještaju. Daljnji rad bi se trebao poduzeti na osnovu sudske naloga.
58. Sve potrebne ponovne ekshumacije slučajeva u svrhu reasocijacije slučajeva ili procjene pogrešnih identifikacija ili drugih pitanja trebalo bi poduzeti sa dozvolom porodica i u skladu sa sudske naloga a koordinaciju bi trebali vršiti tužilac Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona u Travniku, INO i nadležni specijalisti sudske medicine. Ovo se može opisati kao aktivnost Faze III (vidjeti Dodatak 1 u daljem tekstu). Treba konstatirati da bi ponovno ekshumirana tijela mogla predstavljati kompleksne slučajeve gdje jedna vreća sa posmrtnim ostacima sadrži više osoba. Preporuka je da Antropološki tim ICMP-a učestvuje i asistira patologu tokom ovih aktivnosti.
59. ICMP-ov tim za NN slučajeve postupno treba koordinirati posjete Memorijalnom centru (MC) Prahulje kako bi pomogao sa kompletiranjem nezavršenih reasocijacija, naknadnih ponovnih pregleda i daljnjim aktivnostima nakon ponovnih ekshumacija i dostavljanja rezultata analize DNK. To bi trebalo planirati kao segmente od nekoliko dana rada kako bi se najbolje iskoristilo vrijeme tužioca, policije, specijaliste sudske medicine i ICMP-ovog Tima za NN slučajeve.
60. Preporuka je da se generira tekuća evidencija o slučajevima i sažeci nalaza u okviru aktivnosti Faza II i III kako bi prikazali broj pregledanih slučajeva, njihov status i uzete dodatne uzorke. Kumulativne tabele (*spreadsheets*) ili tabele poput onih u Dodatku 1 treba uključiti u izvještaje nakon okončanja ovih aktivnosti.

61. Evidencija o slučajevima treba biti ažurirana kada se naprave izmjene. Preporuka je da Kantonalno tužilaštvo Srednjobosanskog kantona nadzire i redovito provjerava status slučaja i napredak slučaja putem baze podataka kojom upravlja. Organizacija i dogovorene procedure za trajno čuvanje i raspolaganje originalnim i fotokopiranim dokumentima i bazama podataka te pristup i njihovo korištenje zahtjevaju diskusiju i postizanje saglasnosti Kantonalnog tužioca i članova Radne grupe za NN slučajeve.
62. Kategorije statusa su važne za rješavanje slučajeva i moraju biti prepoznate, prijavljene, nadzirane i kontinuirano ažurirane za sve slučajeve. Ažuriranja slučajeva u evidenciji i bazama podataka trebaju biti dosljedna. Slučajevi kategorizirani prema statusu navedeni su u Dodatku 1, zajedno sa preporukama za daljnji rad. Oznake slučajeva sa oznakama uzoraka za analizu DNK su navedene u tabelama tako da je jasno šta se mora uraditi kako bi se pratio i riješio svaki slučaj.
63. Preporuka je da se uspostave detaljniji sistemi u svrhu praćenja slučajeva, te da se između ICMP-ovog Tima za NN slučajeve, Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona, specijaliste sudske medicine i zaposlenih u objektima Gradskog groblja Visoko i Memorijalnog groblja Prahulje uspostavi i implementira kanal komunikacije u cilju uzajamnog obavještanja svih strana o budućim izmjenama statusa slučaja (identifikacije, ukopi, novi rezultati analize DNK, reasocijacije itd.).
64. Preporučuje se da se daljnji rad ne poduzima bez odgovarajućeg osoblja i uspostavljenih procesa organizacije slučajeva, u protivnom bi se problemi opisani u ovom izvještaju mogli usložniti.
65. Treba nastaviti sa implementacijom odgovarajućeg smještaja i organizacije slučajeva posmrtnih ostataka kako bi se spriječilo nastajanje problema. Na primjer, nekoliko pregledanih vreća sa posmrtnim ostacima je bilo oštećeno i kosti su ispadale. Skeletni elementi u nekim slučajevima su čuvani u vrećama za posmrtnu ostacima, umjesto u zasebnim manjim vrećama unutar glavne vreće. Pojedine oznake slučajeva napisane na vrećama sa posmrtnim ostacima su bile djelimično izbrisane, izgubljene, i otkrivene su nedosljednosti između dostavljenog spiska slučajeva, oznaka na vrećama i oznaka unutar vreća sa posmrtnim ostacima.

VIII. ZAKLJUČCI

66. Pregled NN slučajeva koji je poduzela Radna grupa za rješavanje NN slučajeva pomognuta ICMP-ovim antropološkim timom okončala je pregled stanja i procjenu svih slučajeva u nadležnosti Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona u Travniku smještenih u Gradskom groblju Visoko. Pregledan je ukupno 141 slučaj tokom ovog pregleda u periodu između 8. juna 2014. godine i 7. jula 2015. godine. Sve neophodne reasocijacije i rad na pregledu slučajeva izvršeni su istovremeno sa pregledom stanja. Bit će potrebne daljnje aktivnosti unutar Faze III projekta kako bi se izvršila reasocijacija i rješavanje slučajeva, kako je dogovoreno od strane tužioca i Radne grupe za NN slučajeve.
67. Informacija o tome da li svi slučajevi u objektu predstavljaju NN slučajeve nije bila dostupna, te je zbog toga izvršen pregled svih slučajeva. Nedostajali su podaci za gotovo sve slučajeve. Obdukcijски izvještaji su dostavljeni gdje je to bilo moguće, te je sva dokumentacija dostavljena od strane Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona.
68. Slučajevi su pregledani, procijenjeni i dokumentirani u skladu sa usvojenim standardnim procedurama. Nakon prikupljanja i obrade podataka, uslijedio je antropološki pregled.

69. Uočeni su i riješeni složeni problemi, poput više osoba i dijelova tijela nađenih u jednoj vreći s posmrtnim ostacima, pojedinačnih slučajeva smještenih u nekoliko različitih vreća, dijelova tijela koji su ostali u vrećama nakon okončanja prethodnih identifikacija i ukopa, pogrešnih identifikacija, te nedosljednosti u prethodnoj evidenciji o pregledu i uzorkovanju. Ovi problemi se podudaraju sa složenošću historije slučajeva uočenih tokom ponovnog pregleda slučajeva u toku pregleda NN slučajeva u drugim objektima.
70. Utvrđen je status svakog slučaja kao i koje su aktivnosti na pregledu i identifikaciji prethodno poduzete. Iznesene su preporuke u vezi sa time šta je potrebno uraditi za rješavanje svakog pojedinačnog slučaja.
71. U vrijeme pisanja ovog izvještaja, dobijena su dva nova identiteta kao rezultat rada na NN slučajevima. Pronađena su dva nova profila DNK bez podudaranja, dok su rezultati analize DNK za jedan dodatni identitet u razmatranju.
72. Za 20 slučajeva je ustanovljeno da očigledno nikad ranije nisu uzorkovani. Od 141 pregledanog slučaja uzeto je ukupno 65 novih uzoraka za analizu DNK.
73. Pregled stanja ukazuje na jasne korake ka rješavanju dodatnih 59 (41,84%) pregledanih slučajeva, uključujući i slučajeve koji nisu iz perioda/događaja od interesa. Drugi slučajevi se mogu riješiti uz daljnju procjenu, uključujući i primjenu rezultata analize DNK iz novih uzoraka, ponovnih ekshumacija, reasocijacija, daljnje istrage i analize slučajeva, te ukoliko se prikupe dodatni referentni uzorci krvi.
74. Preostali slučajevi vjerovatno potiču iz perioda/događaja od interesa i uključuju dodatna 74 slučaja koji imaju profile DNK bez podudarnosti kao i šest slučajeva koji će sadržati samo skeletne setove bez podudarnosti nakon što setovi sa generiranim profilom DNK i podudaranjem sa referentnim profilom krvi iz ovih slučajeva budu identifikovani i ukopani. Potrebno je razgovarati o naknadnim koracima u okviru istrage ovih slučajeva.
75. Evidentirano je najmanje šest slučajeva za koje bi mogle biti potrebne dodatne reasocijacije na osnovu uzoraka DNK, u zavisnosti od rezultata podudaranja za devet uzoraka DNK uzetih iz ovih slučajeva tokom pregleda stanja. U trenutku pisanja ovog izvještaja, rezultati analize DNK u smislu podudaranja ovih uzoraka su bili u fazi pregleda. Sve radnje koje se odnose na ove uzorke DNK i slučajeve bit će opisane u dodatku ovog izvještaja.
76. Urađena je reorganizacija sistema smještanja posmrtnih ostataka u objektu; bez kontinuiranog i posvećenog upravljanja slučajevima, i komunikacije između svih strana u ovom projektu, vjerovatno će se ponoviti isti problemi na koje se naišlo u toku pregleda stanja.
77. U nastavku su date preporuke za pomoć u završetku Faze I pregleda stanja NN slučajeva u drugim objektima. Pripremni radovi u prikupljanju kompletne dokumentacije o slučajevima i priprema objekata za rad su ključni za ostvarivanje prethodno navedenog.
78. U nastavku su iznesene preporuke u cilju potpomaganja tekućeg rada na identifikacijama (Faza II i III) kao rezultat pregleda stanja, uključujući i potrebu za jedinstvenim zahtjevima i standardima upravljanja slučajevima. Kada se pregled stanja uradi u svim objektima, ključno je da se nastavi upravljanje slučajevima, njihovo praćenje i organizacija. Sposobnost održavanja sistema u okviru kojeg će se i dalje raditi identifikacije, zaključivati slučajevi i spriječavati nastajanje složenih problema uveliko će ovisiti o resursima koje obezbjeđuju državni i lokalni organi. Posvećeno osoblje koje radi na upravljanju slučajevima, transparentni sistemi baza podataka i adekvatan

prostor su ključ za postizanje tog cilja.

79. Sa poznatim statusom, slučajevi u objektu su spremni za daljnji rad uključujući i analizu novih rezultata analize DNK, istražne radnje u vezi sa dokumentacijom/informacijama o slučajevima, ponovne preglede i ekshumacije, što će omogućiti da se lokalni organi dogovore o konačnom zaključivanju slučajeveva.

IX. PREPORUKE

9.1. Daljnji rad na slučajevima u nadležnosti Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona smještenim u Gradskom groblju Visoko i Memorijalnom groblju Prahulje

80. Potrebno je održati sastanak na kojem će se razgovarati o nalazima iz ovog izvještaja, da bi se odredili naredni koraci, pregledale i primijenile preporuke i potvrdili slučajevi koji se mogu odmah zaključiti.
81. Potrebni su daljnji naponi u pravcu lociranja svih dodatnih spisa o slučajevima koji nedostaju, uključujući i historiju slučajeveva pronađenih na grobljima kako bi se odredilo da li su slučajevi iz perioda/događaja od interesa ili ne.
82. Potrebno je poticati daljnju istragu od strane relevantnih organa kako bi se došlo do indicija koje idu u prilog identifikaciji te kako bi se ispoštovale preporuke za zaključivanje slučajeveva, nastale kao rezultat pregleda stanja NN slučajeva. Slučajevi koji potiču iz perioda/događaja od interesa a za koje nije pronađeno podudaranje će zahtijevati daljnju istragu kako bi se odredilo zašto za njih nema podudaranja te koji daljnji koraci su potrebni kako bi se razriješili ovi slučajevi.
83. Potrebno je postići dogovor sa svim stranama učesnicama NNRG u vezi sa potrebom za dodatnom reekshumacijom slučajeva za koje je prijavljeno da se nalaze u nadležnosti Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona u Travniku.
84. Dodatni rad u okviru Faze II bi se trebao poduzeti u najskorije pogodno vrijeme, nakon izdavanja rezultati podudaranja DNK za slučajevima koji su trenutno u procesu obrade. To bi moglo zahtijevati analizu podataka, ponovne preglede, reasocijacije i ponovne ekshumacije koje će dovesti do novih identifikacija i zaključivanja slučajeva.
85. Rad na Fazi III, uključujući ponovne ekshumacije u cilju reasocijacija i procjene slučajeva zbog mogućih pogrešnih identifikacija, se treba isplanirati i obaviti što je prije moguće. To će zahtijevati komunikaciju sa porodicama i odgovarajuće sudske naloge.
86. Rad na Fazama II i III, u slučajevima koji su u nadležnosti Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona u Travniku, će se morati koordinirati i zakazati u odnosu na tekuće preglede u drugim objektima. Kada aktivnosti Faze II i Faze III budu okončane, vrlo je vjerovatno da će broj smještenih slučajeva početi da opada, te će stoga i povezani troškovi biti smanjeni.
87. Kontinuitet upravljanja slučajevima je od suštinskog značaja. ICMP upošljava dva iskusna voditelja slučajeva kao konkretnu podršku projektu revizije NN slučajeva, koji će biti zaduženi za slučajevima obuhvaćene pregledom stanja sve dok ne bude moguće uvesti preporučeni jedinstveni standard i sistem, uključujući i voditelje slučajeva, od strane vlasti BiH. ICMP-ovi voditelji slučajeva mogu raditi zajedno sa imenovanim osobljem u Gradskom groblju Visoko i Memorijalnom groblju Prahulje na upravljanju tekućim slučajevima u objektu u kratkoročnom

periodu dok se ne organizuju alternativni aranžmani.

9.2. Nastavak pregleda stanja NN slučajeva

88. Potrebno je dati savjet objektima u kojima predstoji pregled stanja da prikupe svu neophodnu dokumentaciju o slučajevima prije nego što pregled počne. Ti objekti će imati koristi od iskustva stečenog tokom prethodnih pregleda stanja, posebno u pogledu pripreme i organizacije.
89. ICMP-ov tim treba pregledati svaki objekat prije početka rada kako bi izvršio procjenu konkretnih potreba za pregled stanja u svakom objektu. Završetak rada treba procijeniti na osnovu raspoloživih resursa, izvora podataka (uključujući i popisani broj NN slučajeva, ukupan broj smještenih slučajeva i broj jedinstvenih profila DNK izolovanih iz koštanih uzoraka za koje nije pronađena podudarnost) i iskustava iz prethodnih pregleda stanja u objektima.
90. Preporučuje se pregled svih popisanih slučajeva u svakom objektu, a ne samo onih koji su prvobitno kategorizirani kao NN. S obzirom na kompleksnost i izmiješanost velikog broja slučajeva, zaključivanje NN slučajeva ovisi i o statusu i provjerama identifikovanih slučajeva, uključujući i relevantnu dokumentaciju za sve slučajeve smještene u objektima. Ovo je važno i zbog ranijih premještanja slučajeva iz jednog objekta u drugi.
91. U cilju ostvarivanja bolje sistematizacije upravljanja i procesa identifikacije neidentifikovanih ekshumiranih posmrtnih ostataka smještenih u mrtvačnicama, važno je uspostaviti, usaglasiti i pratiti minimalne standarde i procedure u svim objektima u kojima se čuvaju posmrtni ostaci. To će omogućiti transparentnost i osiguranje kvaliteta uz mogućnost upravljanja, daljnje istrage i usporedbe statusa slučajeva u svim objektima na nacionalnom/državnom nivou.

9.3. Organizacija na državnom nivou i standardi rada

92. Jasno je uočen izostanak kontinuiteta u upravljanju slučajevima tokom vremena u nekim objektima. Preporučuje se zapošljavanje tima voditelja slučajeva na nivou države čiji rad će obuhvatiti sve nezavršene slučajeve u svim objektima. Procjenjuje se da osam voditelja slučajeva mogu održavati baze podataka, ažurirati evidencije i kontrolirati slučajeve u svih 12 mrtvačnica u kojima se trenutno čuvaju slučajevi nestalih osoba.
93. Potrebna je jedinstven sistem upravljanja i standarda na nivou cijele države. Neophodni su zajednički standardi rada, pregleda, upravljanja, smještanja, organizacije i praćenja za sve slučajeve i svih 12 mrtvačnica u BiH.
94. Potrebna je koordiniran sistem baze podataka za sve slučajeve u BiH. Za sve slučajeve je potrebna ista dokumentacija i unos istih evidencijskih podataka u bazu podataka. Zajednička baza podataka će omogućiti garanciju kvaliteta.
95. Potrebno je transparentno i zajedničko praćenje slučajeva od strane nadležnih tužilaca, INO-a, patologa, ICMP-a i drugih učesnika u Radnoj grupi za NN slučajeve kroz zajednički pristup sistemu baze podataka putem Centra za online upit o nestalim osobama.
96. Kada inicijalni pregledi stanja budu urađeni, rad u Fazama II i III se treba završiti što je prije moguće nakon što ICMP dostavi rezultate analize DNK. To znači da će se tekući rad u Fazama I i II na reviziji NN slučajeva morati poduzeti istovremeno u više objekata. Za to će biti potrebni

zaposlenici i finansijska sredstva za Radnu grupu za NN slučajeve. Antropolozi ICMP-a će nastojati da pomognu u ovom radu. Ukoliko se rad u svakom objektu organizira u periodične blokove, antropolozi ICMP-a, patolozi, policija i tužioc i će lakše organizirati svoje resurse.

97. Nedostatak relevantnih referentnih uzoraka uočen je kao ograničenje u rješavanju problema velikog broja uzoraka DNK za koje nije pronađena podudarnost. U aprilu 2016. godine INO je usvojio okvirni plan prikupljanja dodatnih referentnih uzoraka porodica čiji su nestali članovi prije više godina identifikovani bez primjene analize DNK u procesu identifikacije. Pretpostavlja se da će prikupljanje tih referentnih uzoraka rezultirati novim podudarnostima DNK sa prethodno neidentifikovanim slučajevima koji se nalaze u mrtvačnicama. U tim slučajevima porodici će biti vraćeni pravi posmrtni ostaci nestalog srodnika. Pored toga, nove podudarnosti će ukazati na činjenicu da je tijelo koje je porodici vraćeno nakon identifikacije bez analize DNK i koje je ukopano – pogrešno identifikovano. Sljedeći korak je ponovna ekshumacija tijela, kako bi slučajevi mogli biti reasocirani, a moguće pogrešne identifikacije ili neke druge greške ispravljene. Okvirni plan INO-a podrazumijeva i aktivnosti komunikacije sa porodicama, kako bi se pojasnio proces, moguća rješenja problema, ali i ograničenja.
98. Pozitivan ishod rada na pregledu NN slučajeva je da za veliki procenat slučajeva postoji potencijal da se riješe u svakom objektu u roku od 12-24 mjeseca po okončanju pregleda, ukoliko se slijede preporuke i nakon što svi rezultati analize DNK budu dostupni. Dodatni slučajevi se mogu naknadno riješiti ukoliko bude moguće organizirati ponovne ekshumacije, daljnje istrage i prikupiti dodatne referentne uzorke krvi.
99. Mogućnost da ICMP-ovi antropolozi pomognu rad na NN slučajevima i vremenske procjene za okončanje i pomoć ovise o brzom pristupu objektima koji će se pregledati, kao i o njihovoj pomoći sa pregledima i analizom dodatnih slučajeva koji se dopremaju u mrtvačnice nakon novih iskopavanja.

DODATAK 1: SLUČAJEVI PREMA KATEGORIJI STATUSA I PREPORUKE ZA DALJNI RAD**1. Slučajevi koji vjerovatno ne potiču iz perioda/događaja od interesa („historijski“ slučajevi)**

Slučajevima koji vjerovatno ne potiču iz perioda/događaja od interesa se smatraju oni slučajevi za koje postoje jasne indicije da nisu povezani sa nedavnim sukobom od 1992. do 1995. godine, te stoga ne spadaju u djelokrug traženja nestalih osoba. U obzir su uzeti različiti indikatori, uključujući osobne stvari i odjeću, prethodne informacije o mjestu ekshumacije kao i tafonomiju kostiju (postmortalna oštećenja) koja može ukazati na starost ovih skeletnih elemenata. Trenutno postoji 36 slučajeva koji su su definirani kao slučajevi koji vjerovatno ne potiču iz perioda/događaja od interesa.

Br.	Mrtvačnica	Oznaka slučaja
1	KC Visoko	[REDACTED]
2	KC Visoko	[REDACTED]
3	KC Visoko	[REDACTED]
4	KC Visoko	[REDACTED]
5	KC Visoko	[REDACTED]
6	KC Visoko	[REDACTED]
7	KC Visoko	[REDACTED]
8	KC Visoko	[REDACTED]
9	KC Visoko	[REDACTED]
10	KC Visoko	[REDACTED]
11	KC Visoko	[REDACTED]
12	KC Visoko	[REDACTED]
13	KC Visoko	[REDACTED]
14	KC Visoko	[REDACTED]
15	KC Visoko	[REDACTED]
16	KC Visoko	[REDACTED]
17	KC Visoko	[REDACTED]
18	KC Visoko	[REDACTED]
19	KC Visoko	[REDACTED]
20	KC Visoko	[REDACTED]
21	KC Visoko	[REDACTED]
22	KC Visoko	[REDACTED]
23	KC Visoko	[REDACTED]
24	KC Visoko	[REDACTED]
25	KC Visoko	[REDACTED]
26	MC Prahulje	[REDACTED]
27	MC Prahulje	[REDACTED]
28	MC Prahulje	[REDACTED]
29	MC Prahulje	[REDACTED]
30	MC Prahulje	[REDACTED]
31	MC Prahulje	[REDACTED]
32	MC Prahulje	[REDACTED]
33	MC Prahulje	[REDACTED]
34	MC Prahulje	[REDACTED]
35	MC Prahulje	[REDACTED]
36	MC Prahulje	[REDACTED]

*Tabela 1:**Spisak slučajeva za koje je procijenjeno da nisu povezani sa sukobom od 1992. do 1995.god*

➤ **Preporuke**

Potrebno je daljnje ispitivanje prethodno dostupnih pratećih informacija o mjestu ekshumacije kako bi se došlo do konačnih zaključaka i rješavanja statusa slučaja. Može se poduzeti daljnja naučna analiza (npr. C-24 i analiza kostiju radioaktivnim i stabilnim izotopima ugljika), pod uslovom da postoje raspoloživa finansijska sredstva, da se usaglase standardi, te da se dobije dozvola kantonalnog tužioca.

2. Slučajevi sa generiranim izvještajima o podudaranju DNK za koje bi konačna identifikacija trebala biti moguća

U vrijeme pisanja ovog izvještaja ICMP je evidentirao 25 slučajeva koji sadrže 25 skeletna seta posmrtnih ostataka sa generiranim izvještajima o podudaranju DNK za nestale osobe gdje lokalni organi mogu finalizirati proces identifikacije sa članovima porodice i dostaviti ove slučajeve za ukop. Dokumentacija slučajeva se treba ispitati prije konačne identifikacije od strane relevantnih lokalnih organa vlasti kako bi se utvrdilo da li su ove osobe prethodno identifikovane i ukopane. Ovaj spisak je sačinjen na temelju dostupnih informacija. ICMP nije u posjedu sve potrebne dokumentacije u vezi sa ovim osobama. Preporuka je da lokalni organi provjere ova imena.

Br.	Mrtvačnica	Oznaka slučaja	Uzorci DNK	Komentar
1	KC Visoko	[REDACTED]	[REDACTED]	Profil bez podudarnosti i kosturnica preostali nakon identifikacije i ukopa
2	KC Visoko	[REDACTED]	[REDACTED]	Nakon identifikacije i ukopa, te nakon dodatnih reasocijacija preostala kosturnica
3	KC Visoko	[REDACTED]	[REDACTED]	Slučaj zaključen nakon identifikacije i ukopa
4	KC Visoko	[REDACTED]	[REDACTED]	Slučaj zaključen nakon identifikacije i ukopa
5	KC Visoko	[REDACTED]	[REDACTED]	Slučaj zaključen nakon identifikacije i ukopa
6	KC Visoko	[REDACTED]	[REDACTED]	Slučaj zaključen nakon identifikacije i ukopa

Br.	Mrtvačnica	Oznaka slučaja	Uzorci DNK	Komentar
7	CC Visoko	[REDACTED]	[REDACTED]	Slučaj zaključen nakon identifikacije i ukopa
8	CC Visoko	[REDACTED]	[REDACTED]	Slučaj zaključen nakon identifikacije i ukopa
9	CC Visoko	[REDACTED]	[REDACTED]	Slučaj zaključen nakon identifikacije i ukopa
10	MC Prahulje	[REDACTED]	[REDACTED]	Profil bez podudarnosti i kosturnica preostali nakon identifikacije i ukopa (premještanje prethodno pogrešno identifikovane osobe)
11	MC Prahulje	[REDACTED]	[REDACTED]	Slučaj zaključen nakon identifikacije i ukopa
12	MC Prahulje	[REDACTED]	[REDACTED]	Nakon identifikacije i ukopa preostala kosturnica
13	MC Prahulje	[REDACTED]	[REDACTED]	Nakon identifikacije i ukopa, te nakon dodatnih reasocijacija preostao profil bez podudarnosti i kosturnica
14	MC Prahulje	[REDACTED]	[REDACTED]	Nakon identifikacije i ukopa, te nakon dodatnih reasocijacija preostao profil bez podudarnosti i kosturnica
15	MC Prahulje	[REDACTED]	[REDACTED]	Nakon identifikacije i ukopa, te nakon dodatnih reasocijacija preostao profil bez podudarnosti i kosturnica
16	MC Prahulje	[REDACTED]	[REDACTED]	Nakon identifikacije i ukopa, te nakon dodatnih reasocijacija preostao profil bez podudarnosti i kosturnica
17	MC Prahulje	[REDACTED]	[REDACTED]	Nakon identifikacije i ukopa, te nakon dodatnih reasocijacija preostao profil bez podudarnosti i kosturnica

Br.	Mrtvačnica	Oznaka slučaja	Uzorci DNK	Komentar
18	MC Prahulje	[REDACTED]	[REDACTED]	Nakon identifikacije i ukopa, te nakon dodatnih reasocijacija preostao profil bez podudarnosti i kosturnica
19	MC Prahulje	[REDACTED]	[REDACTED]	Nakon identifikacije i ukopa, te nakon dodatnih reasocijacija preostao profil bez podudarnosti i kosturnica
20	MC Prahulje	[REDACTED]	[REDACTED]	Nakon identifikacije i ukopa, te nakon dodatnih reasocijacija preostao profil bez podudarnosti i kosturnica
21	MC Prahulje	[REDACTED]	[REDACTED]	Nakon identifikacije i ukopa, te nakon dodatnih reasocijacija preostao profil bez podudarnosti i kosturnica
22	MC Prahulje	[REDACTED]	[REDACTED]	Nakon identifikacije i ukopa, te nakon dodatnih reasocijacija preostao profil bez podudarnosti i kosturnica
23	MC Prahulje	[REDACTED]	[REDACTED]	Nakon identifikacije i ukopa, te nakon dodatnih reasocijacija preostao profil bez podudarnosti i kosturnica
24	MC Prahulje	[REDACTED]	[REDACTED]	Nakon identifikacije i ukopa, te nakon dodatnih reasocijacija preostao profil bez podudarnosti i kosturnica
25	MC Prahulje	[REDACTED]	[REDACTED]	Nakon identifikacije i ukopa, te nakon dodatnih reasocijacija preostao profil bez podudarnosti i kosturnica

* Kontaktirati INO za podatke o izvještajima o podudaranju DNK kako bi se povezala imena na koje se odnose koštani uzorci slučaja

*Tabela 2:
Spisak slučajeva kod kojih se mogu izvršiti zvanične identifikacije*

➤ **Preporuke**

Lokalni organi vlasti treba da utvrde da li su osobe imenovane u ovim slučajevima prethodno identifikovane i ukopane. Nadležni patolozi po sudskom nalogu treba da pregledaju ove slučajeve i dokumentaciju slučajeva zajedno sa antropolozima koji su radili na pregledu. Lokalni organi bi trebali organizirati zvanične identifikacije i predati slučajeve članovima porodice radi ukopa.

3. Slučajevi/skeletni elementi koji imaju podudaranje DNK sa DNK ukopanih slučajeva ili slučajeva koji nisu pronađeni

U Tabeli 3 navedeni su svi skeletni setovi posmrtnih ostataka koji su povezani sa sedam ukopanih osoba za koje je pronađena podudarnost DNK. Navedena su i dva slučaja sa uzorcima DNK koji se

odnose na četiri osobe za koje je potrebno izvršiti reasocijaciju sa uzorcima DNK koje nije bilo moguće pronaći. Uporedbom dostupne dokumentacije INO-a sa dobijenim rezultatima, zaključeno je da su ove osobe vjerovatno već identifikovane i ukopane na temelju metoda identifikacije putem analize DNK. Neki od slučajeva potiču sa složenih lokacija ekshumacije. Moguće je da će biti potrebne ponovne ekshumacije kako bi se izvršile reasocijacije i provjerili ukopani slučajevi radi moguće duplikacije i/ili greške u reasocijaciji skeletnih elemenata.

Br.	Mrtvačnica	Oznaka slučaja	Broj osoba
1	KC Visoko	[REDACTED]	1
2	KC Visoko	[REDACTED]	1
3	KC Visoko	[REDACTED]	4
4	MC Prahulje	[REDACTED]	4
5	MC Prahulje	[REDACTED]	1

* Kontaktirati INO za podatke o Izvještaju o podudaranju DNK kako bi se povezala imena na koje se odnose koštani uzorci slučaja.

**Spiskovi uzoraka iz ovih slučajeva i uzoraka sa kojima se podudaraju u slučajevima za koje se smatra da su već ukopani će biti dostavljeni INO-u i patolozima iz ICMP-ovog ureda u Tuzli.

Tabela 3:

Spisak slučajeva/skeletnih elemenata koji imaju podudaranje DNK sa ukopanim slučajevima

➤ Preporuke

INO treba da izvrši provjere kako bi potvrdio da li su i gdje ove osobe ukopane. Treba kontaktirati članove porodice kako bi odobrili ponovne ekshumacije već identifikovanih i ukopanih slučajeva. Nakon što se izvrše ponovne ekshumacije, potrebno je uraditi sistematski pregled slučajeva i s njima povezane dokumentacije uz uzorkovanje DNK gdje to bude potrebno.

Nakon analize DNK, postoji mogućnost daljnjih reasocijacija i identifikacija. Moguće je i da će analiza DNK skeletnih elemenata ukopanih sa identifikovanim osobama dovesti do novih podudaranja DNK sa već identifikovanim i ukopanim slučajevima. Potrebno je angažirati antropologe da pomognu NNRG da obavi pregled.

4. Slučajevi bez prisutnih posmrtnih ostataka

Jedan je slučaj kod kojeg nisu pronađeni ljudski skeletni ostaci.

Br.	Mrtvačnica	Oznaka slučaja	Komentar
1	MC Prahulje	[REDACTED]	Samo meci i čahure

Tabela 4:

Spisak slučajeva bez ljudskih skeletnih ostataka

➤ Preporuka

Ovaj slučaj se može zaključiti na osnovu instrukcije TBiH i kantonalnih tužilaštava.

5. Slučajevi koji su reasocirani i/ili zaključeni

U tabeli 5 su navodeni slučajevi koji su reasocirani i zaključeni po završetku aktivnosti Faza I i II.

Br.	Mrtvačnica	Oznaka slučaja	Komentar
1	KC Visoko	[REDACTED]	Ukopan 09.05.2016.
2	KC Visoko	[REDACTED]	Ukopan 16.07.2016.

Tabela 5:

Spisak slučajeva/skeletnih elemenata za koje više nema preostalih elemenata te bi trebali biti zaključeni.

➤ **Preporuke**

Ovi slučajevi nisu više aktivni jer više ne sadrže elemente za pregled i mogu se ukloniti sa spiska aktivnih NN slučajeva na osnovu instrukcija TBiH i kantonalnog tužioca.

6. Slučajevi određeni kao materijal za kosturnicu

Kao posljedica procesa identifikacije tokom godina došlo je do akumuliranja fragmentarnog skeletnog materijala koji je označen kao kategorija "materijal za kosturnicu" zbog nemogućnosti da se poveže sa slučajevima ili osobama ili nemogućnosti izolovanja DNK. Pregledom je pronađeno devet kompletnih slučajeva koje sada treba označiti kao materijal za kosturnicu. Na datum pisanja ovog izvještaja pronađena su dva dodatna slučaja koja sadrže samo materijal za kosturnicu jer su osobe identifikovane u ova dva slučaja ukopane.

Br.	Mrtvačnica	Oznaka slučaja
1	MC Prahulje	[REDACTED]
2	MC Prahulje	[REDACTED]
3	KC Visoko	[REDACTED]
4	KC Visoko	[REDACTED]
5	KC Visoko	[REDACTED]
6	KC Visoko	[REDACTED]
7	KC Visoko	[REDACTED]
8	KC Visoko	[REDACTED]
9	KC Visoko	[REDACTED]
10	KC Visoko	[REDACTED]
11	KC Visoko	[REDACTED]

Tabela 6:

Spisak slučajeva označenih kao materijal za kosturnicu

➤ **Preporuke**

Rješavanje ili dugoročni smještaj/ukop slučajeva se treba temeljiti na instrukcijama TBiH i kantonalnih tužilaštava nakon adekvatne komunikacije sa ostalim akterima uključujući INO i porodice.

Daljnji pregledi bi se trebali obaviti nakon ponovnih ekshumacija onih slučajeva koji zahtijevaju reasocijacije i koji potiču sa iste ekshumacije kao materijal za kosturnicu. Time bi se moglo ustanoviti da li se materijal nekog slučaja može ukloniti iz kategorije materijala za kosturnicu i reasociirati sa ponovno ekshumiranim slučajevima.

7. Slučajevi koji sadrže skeletne elemente sa profilima DNK bez podudarnosti

Tabela 7 u daljnjem tekstu navodi sve slučajeve koji sadrže skeletne setove sa generiranim profilom

DNK, ali bez podudarnosti sa referentnim uzorcima. Većina ovih slučajeva sadrži jedan takav skeletni set, ali neki mogu sadržati i više, dok drugi također mogu sadržati skeletne setove koji imaju podudaranje sa referentnim profilima krvi; trenutno ima 80 slučajeva koji sadrže skeletne setove sa 83 različita profila bez podudarnosti.

Br.	Mrtvačnica	Oznaka slučaja	Broj jedinstvenih profila bez podudarnosti
1	KC Visoko	[REDACTED]	1
2	KC Visoko	[REDACTED]	1
3	KC Visoko	[REDACTED]	1
4	KC Visoko	[REDACTED]	1
5	KC Visoko	[REDACTED]	1
6	KC Visoko	[REDACTED]	1
7	KC Visoko	[REDACTED]	1
8	KC Visoko	[REDACTED]	1
9	KC Visoko	[REDACTED]	1
10	KC Visoko	[REDACTED]	1
11	KC Visoko	[REDACTED]	1
12	KC Visoko	[REDACTED]	1
13	KC Visoko	[REDACTED]	1
14	KC Visoko	[REDACTED]	3
15	KC Visoko	[REDACTED]	1
16	KC Visoko	[REDACTED]	1
17	KC Visoko	[REDACTED]	1
18	KC Visoko	[REDACTED]	1
19	KC Visoko	[REDACTED]	1
20	KC Visoko	[REDACTED]	1
21	KC Visoko	[REDACTED]	1
22	KC Visoko	[REDACTED]	1
23	KC Visoko	[REDACTED]	1
24	KC Visoko	[REDACTED]	1
25	KC Visoko	[REDACTED]	1
26	KC Visoko	[REDACTED]	1
27	KC Visoko	[REDACTED]	1
28	KC Visoko	[REDACTED]	1
29	KC Visoko	[REDACTED]	1
30	KC Visoko	[REDACTED]	1
31	KC Visoko	[REDACTED]	1
32	KC Visoko	[REDACTED]	1
33	MC Prahulje	[REDACTED]	1
34	MC Prahulje	[REDACTED]	1
35	MC Prahulje	[REDACTED]	1
36	MC Prahulje	[REDACTED]	1
37	MC Prahulje	[REDACTED]	1
38	MC Prahulje	[REDACTED]	1
39	MC Prahulje	[REDACTED]	1
40	MC Prahulje	[REDACTED]	1
41	MC Prahulje	[REDACTED]	1
42	MC Prahulje	[REDACTED]	1
43	MC Prahulje	[REDACTED]	1
44	MC Prahulje	[REDACTED]	1

Br.	Mrtvačnica	Oznaka slučaja	Broj jedinstvenih profila bez podudarnosti
45	MC Prahulje	[REDACTED]	1
46	MC Prahulje	[REDACTED]	1
47	MC Prahulje	[REDACTED]	1
48	MC Prahulje	[REDACTED]	1
49	MC Prahulje	[REDACTED]	1
50	MC Prahulje	[REDACTED]	1
51	MC Prahulje	[REDACTED]	1
52	MC Prahulje	[REDACTED]	1
53	MC Prahulje	[REDACTED]	1
54	MC Prahulje	[REDACTED]	1
55	MC Prahulje	[REDACTED]	1
56	MC Prahulje	[REDACTED]	1
57	MC Prahulje	[REDACTED]	1
58	MC Prahulje	[REDACTED]	1
59	MC Prahulje	[REDACTED]	1
60	MC Prahulje	[REDACTED]	1
61	MC Prahulje	[REDACTED]	1
62	MC Prahulje	[REDACTED]	1
63	MC Prahulje	[REDACTED]	1
64	MC Prahulje	[REDACTED]	1
65	MC Prahulje	[REDACTED]	1
66	MC Prahulje	[REDACTED]	1
67	MC Prahulje	[REDACTED]	1
68	MC Prahulje	[REDACTED]	1
69	MC Prahulje	[REDACTED]	1
70	MC Prahulje	[REDACTED]	1
71	MC Prahulje	[REDACTED]	1
72	MC Prahulje	[REDACTED]	1
73	MC Prahulje	[REDACTED]	1
74	MC Prahulje	[REDACTED]	1
75	MC Prahulje	[REDACTED]	1
76	MC Prahulje	[REDACTED]	1
77	MC Prahulje	[REDACTED]	1
78	MC Prahulje	[REDACTED]	1
79	MC Prahulje	[REDACTED]	2
80	MC Prahulje	[REDACTED]	1

*Tabela 7:
Spisak slučajeva koji sadrže profile bez podudarnosti*

➤ **Preporuke**

NNRG treba poduzeti daljnje istražne aktivnosti u vezi sa kontekstom događaja nestanka i lokacijom ekshumacije ovih slučajeva. Treba provjeriti spisak nestalih osoba u vezi sa ovim događajima kako bi se odredilo da li postoje nestale osobe koje mogu biti u vezi sa ovim skeletnim setovima. Daljnje prikupljanje relevantnih referentnih uzoraka krvi porodica može dovesti do pozitivnih podudaranja profila DNK.

DODATAK 2: PRIJEDLOG PROCESA ZA PREGLED STANJA U OBJEKTIMA U KOJIMA SU SMJEŠTENI NN SLUČAJEVI POSMRJNIH OSTATAKA

Učesnici su se dogovorili da se pregled stanja u kosturnicama i rješavanje pitanja neidentifikovanih posmrtnih ostataka trebaju poduzeti što je prije moguće i da trebaju biti organizirani u fazama:

- I. Faza I: provesti pregled stanja u mrtvačnicama/kosturnicama, tj. utvrditi činjenično stanje i pregledati sve objekte koji se koriste za smještanje posmrtnih ostataka;
- II. Faza II: provesti odluke o NN posmrtnim ostacima nakon završetka pregleda stanja u mrtvačnicama;
- III. Faza III: poduzeti ponovne ekshumacije kako bi se provele odluke o NN posmrtnim ostacima za koje se ustanovi da imaju povezanost sa već ukopanim slučajevima.

ICMP predlaže sljedeće procedure za pregled svakog slučaja u toku pregleda stanja u objektu:

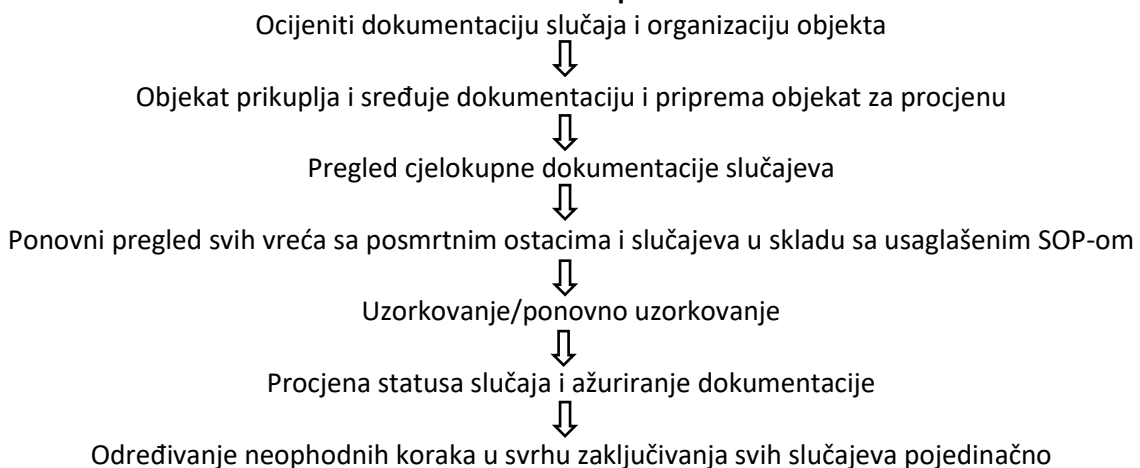
- Zahtjev za dokumentaciju koju je potrebno prikupiti i pregledati za sve slučajeve dostavit će se objektu i svim učesnicima prije početka rada. Kontrolna lista će se obezbijediti kako bi se mogla prikupiti korektna dokumentacija i relevantne činjenice za svaki pojedinačni slučaj. Primjerci prethodno sačinjene dokumentacije koja se nalazi u nadležnim tužilaštvima (izvještaji sa ekshumacije i ponovne ekshumacije, foto-dokumentacija, evidencije prethodnih antropoloških pregleda, obdukcijski izvještaji, izvještaji o identifikaciji i druga relevantna dokumentacija) će biti dostavljena ICMP-ovim antropolozima prije početka pregleda NN slučaja u određenom objektu;
- Obezbijedit će se kompletna lista svih slučajeva, uključujući i NN slučajeve, koji se nalaze u svakom objektu. Lista slučajeva koju obezbijedi uprava objekta u kome se vrši pregled uporedit će se sa slučajevima koji su fizički prisutni u objektu prije početka NN pregleda;
- Vodit će se lista svih NN slučajeva koji su pregledani u toku pregleda stanja i uporedit će se sa listom koju je dostavio objekat;
- Napravit će se procjena kako bi se odredila vrsta lokaliteta sa kojeg slučaj dolazi i da li je slučaj eventualno historijski;
- Dokumentacija svakog slučaja će se pregledati prije samog pregleda slučaja. To obuhvata dokumentaciju o uzorcima i izvještaje o podudaranju DNK. Zabilježiti će se koji dokumenti, podaci i fotografije nedostaju;
- Napravit će se spisak osoblja koje je sudjelovalo u pregledima na terenu i u mrtvačnici;
- Napravit će se fotografije slučaja i vreće u kojoj se nalazi. Ovaj korak je dio preliminarnog pregleda slučajeva na samom početku pregleda NN slučajeva u određenom objektu. Preporučuje se da ovom preliminarnom pregledu prisustvuju svi članovi NNRG, uključujući nadležnog tužioca, policiju, patologa, ICMP-ove antropologe, predstavnike INO-a, Operativnog tima RS-a i druge relevantne aktere;
- Svaki slučaj će biti pripremljen za pregled i obradu. Evidentirat će se detalji vezani za čuvanje ostataka i stanje ostataka. Sve oznake će biti pregledane i evidentirane. Ukoliko je potrebno, oprat će se i očistiti skeletni ostaci, osobne stvari i odjeća povezani sa svakim pojedinačnim slučajem kako bi se omogućilo potrebno evidentiranje;
- Slučajevi će se položiti u anatomske položaje i pregledati. Nalazi i uočeni detalji će se uporediti

s evidencijama. Evidentirat će se svako odstupanje, uključujući i odstupanja u odnosu na obdukcijske izvještaje;

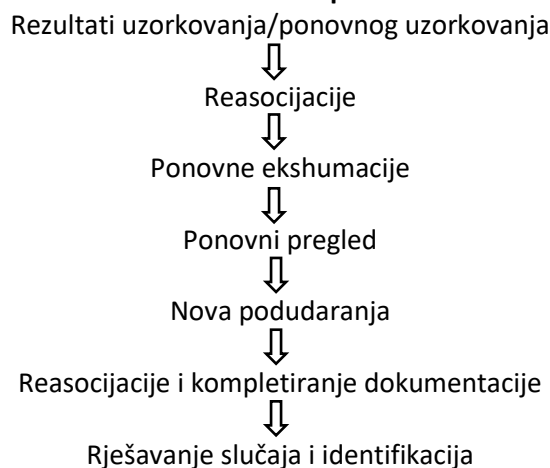
- Pregled će se sastojati od sljedećih koraka (prema procedurama ICMP-a za KIP):
 - procjena u svrhu određivanja broja slučajeva,
 - provjera povezanosti skeletnih elemenata,
 - određivanje MBI,
 - označavanje skeletnih setova,
 - popisivanje,
 - provjera poznatih reasocijacija na osnovu podataka o slučaju,
 - određivanje potencijalnih novih reasocijacija i povezanih slučajeva (napominjemo da će se reasocijacije raspoloživih skeletnih elemenata, na osnovu rezultata analize prethodno uzetih uzoraka DNK, vršiti u toku faze I, kako bi se povećala učinkovitost pregleda NN slučajeva, dok će se sve naknadne reasocijacije na temelju uzoraka DNK uzetih tokom faze I vršiti u okviru faze II pregleda NN slučajeva),
 - određivanje potrebe za izdavanjem dodatnih brojeva za slučajeve. Brojevi će se izdavati prema potrebama koje izraze patolozi i tužilaštvo,
 - određivanje da li su potrebni novi uzorci za analizu DNK (napominjemo da će se to raditi u okviru faze II revizije NN slučajeva),
 - biološki profil/procjena starosne dobi u trenutku smrti, spola, građe, individualnih karakteristika,
 - procjena antemortalnih, perimortalnih i postmortalnih trauma i tafonomskih indikatora,
 - opis i dokumentiranje slučaja/slučajeva na obrascima za tijelo, dijelove tijela i za izmiješane slučajeve,
 - provjera u odnosu na dodatne informacije;
- Provjeriti odjeću i osobne predmete, provjeriti da li su evidentirani (napominjemo da će se dalje evidentiranje odjeće itd. vršiti u toku faze II pregleda NN slučajeva);
- Provjeriti druge artefakte, provjeriti da li su evidentirani (napominjemo da će se dalje evidentiranje odjeće itd. vršiti u toku faze II pregleda NN slučajeva);
- Navesti sve dokaze koji mogu biti od pomoći za datiranje slučaja;
- Provjeriti za svaki slučaj posebno da li dokumentacija pruža bilo kakve informacije o identifikaciji na osnovu metode pretpostavljenog identiteta;
- Utvrditi za svaki slučaj posebno da li dokumentacija pruža bilo kakve informacije o identifikaciji na osnovu pozitivnih metoda osim analize DNK;
- Procijeniti čuvanje dokumentacije za slučaj;
- Sumirati nalaze – dati kontekst slučaja, opis, sva pitanja, opće komentare na *obrascu pregleda slučaja*;
- Pregledati slučaj sa patologom, voditeljem slučaja i drugima, usaglasiti i potvrditi status slučaja i dati preporuke;
- Navesti status slučaja (nakon pregleda stanja);

- Navesti aktivnosti koje je potrebno poduzeti da bi se završio proces identifikacije za svaki slučaj, uključujući i nastavak pregleda;
- Navesti da li su pronađeni novi slučajevi;
- Navesti da li su potrebni novi uzorci za analizu DNK. Uzeti nove uzorke. Sve uzorke označiti brojem i opisati:
 - prvi uzorak za analizu DNK potreban,
 - dodatni uzorak za analizu DNK potreban;
- Izraditi usaglašenu listu iz baze podataka sa slučajevima koji zahtijevaju daljnji pregled, rješavanje i zaključivanje;
- Unos podataka o pregledu slučaja u bazu podataka;
- Uraditi izvještaj za objekt uključujući preporuke i statističke podatke kako bi se pomoglo u planiranju i poduzimanju daljnjih aktivnosti na završetku identifikacije slučajeva.

Faza I – sažet prikaz



Faza II – sažet prikaz



Faza III – sažet prikaz

Ponovne ekshumacije



Ponovni pregledi



Uzorkovanje/ponovno uzorkovanje



Nova podudaranja



Reasocijacije



Kompletiranje dokumentacije



Rješavanje slučaja i identifikacija

DODATAK 3: SPISAK INDIKATORA STATUSA SLUČAJA

Za sve slučajeve je potrebno odrediti status. Određivanjem statusa određuju se koraci neophodni u svrhu rješavanja slučaja i završetka procesa identifikacije. Jedan slučaj može imati jedan ili više statusa. Primjeri statusa obuhvataju sljedeće:

1. Bez određenog statusa;
2. Slučaj za koji je proces identifikacije okončan;
3. Slučaj bez profila DNK;
4. Slučaj prethodno identifikovan samo klasičnim metodama nepotpune vjerovatnoće;
5. Slučaj prethodno identifikovan klasičnim metodama potpune vjerovatnoće;
6. Slučaj prethodno imenovan samo klasičnim metodama nepotpune vjerovatnoće;
7. Slučaj prethodno imenovan samo klasičnim metodama potpune vjerovatnoće;
8. Slučaj ima profil DNK, ali nije pronađena podudarnost sa referentnim profilima;
9. Slučaj koji je dobio identitet na osnovu izvještaja o podudaranju DNK, ali identifikacija nije potvrđena;
10. Slučaj koji čeka ponovnu obradu;
11. Slučaj je dio vreće sa izmješanim posmrtnim ostacima koja još nije u potpunosti antropološki pregledana;
12. Ustanovljeno je da slučaj potiče od različitih osoba i zahtijeva daljnje radnje;
13. Slučaj se sastoji od reasocijacija koje su izvršene prije pregleda stanja;
14. Ustanovljeno je da slučaj zahtijeva dodatne uzorke za analizu DNK;
15. Slučaj za koji se čekaju rezultati provjere podudaranja profila DNK dostavljenih uzoraka;
16. Slučaj je povezan sa slučajevima koji su prethodno identifikovani klasičnim metodama nepotpune vjerovatnoće i ukopani (nisu dostupni za uzorkovanje);
17. Porodice nisu dale saglasnost da se ekshumiraju povezani slučajevi;
18. Porodice odbijaju dati saglasnost za ponovnu ekshumaciju;
19. Gubitak/nepostojanje informacija o lokaciji mjesta ukopa povezanih slučajeva;
20. Slučaj je pogrešno označen;
21. Ustanovljena izmjena u označavanju slučajeva;
22. Dokumentacija slučaja nedostaje djelimično ili u potpunosti;
23. Nema traga uzorcima DNK slučaja i njihovim statusima;
24. Ustanovljena izmjena u označavanju uzoraka za analizu DNK;
25. Zamijenjene informacije o statusima uzoraka za analizu DNK (informacija da je došlo do podudaranja kost na kost, a potom informacija da izolovanje uzorka DNK nije uspjelo i obratno);
26. Slučaj predstavljaju skeletni elementi koji nisu ljudskog porijekla ili tkivo koje ne može biti identifikovano kao ljudsko;
27. Moguće je da slučaj nije iz perioda/događaja od interesa.